

Gausdals Tidende

35. årgang

Gausdal Historielag

nr. 2 - 2022

Gausdal Historielag, Voldsbruvegen 6 B, 2651 Østre Gausdal.
post@gausdalthistorielag.no
Kontoret er åpent onsdager kl. 16 - 18.

Årsmøte i Gausdal Historielag

Gausdal Historielag hadde årsmøte i Østre Gausdal Prestegård, søndag 13. mars 2022, med 25 medlemmer til stede.

Innkalling ble godkjent. Arne ble valgt som møteleder og Ivar som sekretær.

Årsmelding ble enstemmig godkjent. Kjell Håkon gikk igjennom regnskapet med noter for 2021. Regnskapet viste et underskudd på kr. 23.518,-, Det ble enstemmig godkjent.

Følgende styre ble valgt:

Arne Halvosen, leder

Svein Fyksen, Ivar Lauritsen, Gudbrand Myklebø, Jørgen Moen, Ole Simen Finsveen og Inga Johanne Pighaug.

Fast møtende varamedlem: Marit Hjelmstad.

Varamedlemmer: Johs. Nordgården og Håkon Kråbøl.

Revisorer: Odd Røysom og Gustav Klaape. Valgkomitee: Halvor Holen, Tove Fjeldet og Sondre Forseth.

To medlemmer til å underskrive protokollen: Tor Korsvold og Birgit Kraabøl,

Gausdal Historielag hadde 320 medlemmer siste år.

Etter årsmøtet kåserte Thor Bøhmer fra Ringsaker, der han fortalte om sine aner i Gausdal og slektsforbindelser mellom Gausdal og Ringsaker.

E-post adresser: Hvis du sender oss din epost-adresse, så får du tilsendt Gausdal Tidende digitalt hvert kvartal.

Gave fra USA

Gausdal Historielag har fått gave fra Dan Olson i USA. Han er en etterkommer av Simon Benson, som utvandret fra Gausdal og ble en meget velstående mann i Oregon i USA.

Mange har vel hørt historien om hvordan Simen og familien ble kastet ut fra boligen sin på selveste julekvelden.

Boken Dan sendte oss, «Simon Benson – Northwest Lumberking» er ført i pennen av datteren til Simon Benson, Alice Benson Allen.

Nevnte Dan Olson jobber også med en bok om Simon, og han kommer

antagelig til Gausdal i løpet av sommeren/høsten.

Pris på bilder fra historielagets arkiv

Det har kommet innspill om at prisen på kr. 200,- for bilder fra arkivet kanskje er litt for stiv, og styret har vedtatt å sette prisen ned til kr. 50,- for kopier til bygdafolk.

Medlemsmøter

Det er medlemsmøter i Østre Gausdal Prestegård første mandag i måneden. Er det noe du lurer på om slekt eller annet er det bare å komme innom. Du kan også bruke vårt rikholdige bibliotek, og ikke minst ha en hyggelig kveld med andre historieinteresserte. Møtet starter kl. 19.00 og er veldig uformelt.

Det er opphold på sommeren.

Utvandrergruppa

Utvandrergruppa er fortsatt interessert i opplysninger, bilder og gamle brev fra gausdøler som utvandrer. Kontakt Arne Halvorsen.

Vil du være med?

Gausdal Historielag har stor aktivitet, men vi ønsker alltid at flere blir med i våre forskjellige grupper. Vi har fotogruppe, slektsgruppe, utvandrergruppe, gruppe som jobber med gamle kirkebøker, Ulsrudgruppe, gruppe som jobber med Gausdalsminner og en gruppe jobber med bokverket «Slekter og Gårder». Vi trenger også folk til Skolemuseet.

Du velger selv hvor mye du vil involvere deg og hvor mye tid du vil bruke.

Åpen dag i Østre Gausdal Prestegård

Lørdag 18. juni var det åpen dag i prestegården. Dette var et arrangement i forbindelse med «Frivillighetens År». Stiftelsen

Reidevoll og Gausdal Historielag hadde gått sammen om dette arrangementet, men Gausdal Husflidslag og Reidevolls Venner var også aktive deltagere. Menighetsrådet var også med.

Skolemuseet var en viktig del av den åpne dagen. Vi gjennomførte en «gammeldags» skoletime og gamle leiker vi brukte «før i tiden» ble vekket til live. Birgit Kraabøl kåserte om prestegården og Ivar B. Blekastad kåserte om miljøet og omgivelsene rundt prestegården. Gausdal Skolekorps spilte.

Stiftelsen viste fram prestegården etter at mange gamle bilder og gjenstander hadde fått nytt liv i de ærverdige lokalene.

Historielaget viste fram sine lokaler og de forskjellige gruppene var på plass for å vise hva vi driver med. Biblioteket med mye lokalt stoff var også tilgjengelig.

Husflidslaget viste gammelt håndarbeid og gamle teknikker.

Bildesamlingen har vokst!

Historielaget har i mange år hatt to-tre hundre bilder på veggene i 2. etasje. Nå er denne utstillingen, mest av gamle gausdøler, blitt ytterligere utvidet. Her er det mange som sikkert kan finne sine gamle forfedre. Mange av disse bildene er det mulig å få kopier av, hvis det skulle være av interesse.

Bokkomiteen for Gausdals-minner nr. 20

Bokkomiteen er i gang med Gausdals-minner nr. 20. Boka kommer ut til Gausdalsdagen 2023. Det er fortsatt mulig å komme med forslag til artikler og folk som kan intervjues. Vi ønsker at det skal være stoff fra hele bygda.

Har du en ide til en artikkel eller intervjuobjekt? Ta kontakt med en i bokkomiteen:

Marit Hjelmstad (leder) - marit-hjelmstad@outlook.no

Grethe Bergum Storsveen og Arne Storsveen - gstors@online.no

Guro J. Steine - gurosteine@yahoo.no

Bjørn Lillevolden - bille2@online.no

Per Audun Øvstehage - praud@bbnett.no

Fra arkivet

Anders Fedje skrev ned mange historier og segner fra Gausdal, og Gausdal Historielag er så heldige å ha mange av disse. Denne gangen skal vi ta med en historie som sto i «Kyrkja Vår» i juli 1967:

KJELLEREN I FOLLEBU KIRKE.

Like fra småguttårene har jeg hørt gamle folk her berette om den oppryddingen i kjelleren i Follebu kirke som ble påbegynt i 1871. I det året kom det en kongelig forordning om at alle lik av embetsmenn og offiserer som var nedsatt i landets kirrkjellere, skulle tas opp og begravnes i fellesgraver på kirkegårdene.

Per Bø og Christian Fougner ble pålagt å ordne denne sak for Follebu kirkes vedkommende. De leide da Johan Stetrud, husmann på Aulestad og Petter Bøshaugen, farger ved Gausa Klædesfabrikk, til å utføre arbeidet. De igjen leide med seg kammakeren på Langseth, svensken Johan Emanuel Tilberg.

Året 1900 fikk min far, klokker Sjur Fedje, pålegg om å undersøke kjelleren i kirken, om det var noe igjen der nede. Far fikk med seg kirketjeneren, Torgeir Klufthaugen og løytnant Johan Bøhmer, og så fikk jeg lov til å bli med. Jeg var dengang bare 9 år gammel, men meget interessert. Løytnant Bøhmer gikk inn i kjelleren sålangt han kom, og konstanterte at den var tom.

Før 1871 skulle det etter tradisjonen være mange kister stablet på hverandre i den lange kjelleren. Kistene var flate, og derfor kunne de settes overpå hverandre. Den eldste skulle være fra 1500-årene. På tre av kistene lå det en offiserskârde, nemlig på kisten til kapteinløytnant Hoel og på kisten til dragonkaptein Ellef Fougner. Begge disse kårdene ble skjenket til De Sandvigske samlinger. Den tredje kården henger i Follebu kirkes sakristi, men i dag vet ingen hvem den har tilhørt.

I kjelleren stod også en kiste som inneholdt det vel balsamerte lik av prokurator Ruud på Sørbo, som døde i 1790. Sørbo var en liten gard mellom Aulestad og Bø, som i begynnelsen av forrige århundre ble lagt under Aulestad.

Ida Bø fortalte at før 1871 var det vanlig at bygdefolk gikk ned i kirkekjelleren for å se prokurator Ruud, som var meget godt bevart.

Arbeidet med å ta opp de mange kistene begynte med at Johan Stetrud, Petter Bøshaugen og kammakeren kastet opp en fellesgrav ca. 1 1/2 meter fra stentrappen foran den lille døra på sydveggen av kirken. Så tok de opp gjennom kjellerluken den ene kisten etter den andre, og la de balsamerte legemene i graven. Kristian Smedhusaugen, Hans Haugens far, bodde dengang som liten gutt på Lundeløkken like øst for kirken, og på litt avstand var han tilskuer til det som foregikk.

Da de tok opp en liten barnekiste, sa kammakeren: Denne vakre kisten skulle jeg være mycket glad om jeg ægde. Per Bø ga ham da kisten, og det enkle lokket er fremdeles i god behold på Langseth. Kammakeren fikk også de andre kistene, og det sies at han panelte den vesle stua si med materialene.

Etter tradisjonen mener man også at graverne støtte på en jerndør i det nordøstre hjørne av kirkekjelleren. Johan Stetrud reiste siden til Amerika, og han fortalte sin sønn Olaus Tofthagen at de mente å ha støtt på en slik dør, men der er ikke blitt nærmere undersøkt.

Anders Fedje.

ET PAR HISTORIER ETTER VIS-KNUT.

Vis-Knut og tjenestejenta. (Skrevet av Anders Fedje).

En dag for 100 år siden havde Andreas sygard Toft i Follebu, Vis-Knut til å finne vand og han fandt en bra vandåre, men det er først i våre dage de grov dypt nok til å få full nytte av det.

Da Vis-Knut hadde fundet vandåren ble han bedt inn på traktering. De kom tiin på det store kjøkken hvor det stod en tjenestejente med noe opvask på kjøkkenbordet. Andreas Toft slo opp døra til kammerset og bød Vis-Knut gå inn. Da tenkte den unge tjenestejenta at denne styggefanten kunne gjerne sitted på kjøkkenet.

Da jente tenkte dette hadde Vis-Knut satt ene foten over dørstokken til kammerset. Han snudde seg og så på jenta. «Ja jeg kan gjerne sitte på kjøkkenet også jeg», sa han, og så la han til « Du bruker noen elendige hyssinger til strømpebånd du jente». Jenta ble så forskrekket at hun slapp det hun hadde i hendene rett ned i gulvet.

Barnemordersken.

En gang Vis-Knut, sammen med en venn, gikk forbi en plads sa han: «Her had det nettop blit slukket et vakkert lys».

På denne plads hadde samme dag en ung pike født i dølgsmål og hadde drept barnet sitt. Bygdefolket viste ingen ting om dette enda, og Vis-Knuts venn forsto ikke hvad han mente med denne bemerkningen.

HAGATUN.

Vi i den eldre garde husker godt Olav T. Forseth, kjent som O.T. Han bestyrte Follebu Bilstasjon i mange år, og ikke minst var han en enestående lokalhistorikker.

Han bodde på småbruket Hagatun, og her er en liten historie om bruket: «Sommaren 1887 selde gardbrukaren i Nordgard Toft, Kristian Pedersen Toft, omlag 100 mål jord år kyrkjesongar, seinare stortingsmann Sjur Fedje. Jord-stykket, som til da hadde hatt navnet «Lorthågå», var heilt attvokse med aulderskog, fekk ved skylddelinga nevnet Hagatun, g.nr.15, br.nr.4 og skyld 0,81 mark. Fedje betalte kr. 3200 for egedomen og skjøte vart tinglese 14. juli 1887. I åra kring 1890 braut nokre svenskar ca. 20 mål jord, men det vart gjort låkt arbeid, for dei brukte ikkje grev, men berre spett. Seinare var det arbeid opp kring 7 mål til. Så vart det og dei fyrste åra flåhakka nokre mål til slåtteland. Det vart sett opp ein liten låve, som seinare vart flytt og bygd inn i uthuset som står nå. Bygginga starta 1911 og arbeidet med dette og hugubygningen helt fram til 1920. Fedje kjøpte ein bygning på Rokvam som vart sett opp på Hagatun. Dette huset vart kalla «Trine-bygningen», truleg etter jomfru Trine Helene Seielstad, som var født i 1794 og var dotter til lensmann Elling Seielstad og kona, Berthe Marie Bøe på Rokvam. Dette huset har mye historie i seg.

Hausten 1917 selde S. Fedje garden åt eldste son sin, Anders, for kr. 10.000 og føderåd til ei 5-årleg verde av kr. 1000. I salet vart teke med Halvorsli-setra på Kitilbu. Skjøtet var dagsett 1. november og tinglese 2. desember 1917. Det var såleis i brukstida åt Anders Fedje at husbygginga vart fråseggjort. Men berre 5-6 år etter selde han garden åt

kaptein Bøhmer og gardbrukarane Jon Heggen og Eilev Langseth. Kunstmålararen Ekenæs budde dei siste åra han levde på Hagatun, og Anders Fedje fekk hug åt målaryrket Dei karane som hadde kjøpt garden av honom selde ein månads tid etter, åt Lars E. Hatterud, som hadde vore forpaktar på Aulestad. Skjøte vart da skrive ut av A. Fedje, dagsett 30. juli og tinglyst 13. august 1923.

Ved kunngjering, dagsett 5. og tinglyst 16. januar 1933, slege til konkurs og Østre Gausdal Sparebank tok garden til brukande pant. Vinteren 1933-34 leigde Anders Houm, Einstad og Toralf Helleberg, svingersonen hans, fjøset og hadde det fullt med ukser som dei gjødde til sal. Etter fyrst ha leigd garden for kr. 800 frå 1934 til 1935, kjøpte Olav T. Forseth Hagatun av sparebanken i november 1935 for kr. 17.000. Det fylgde med lausøyre verdi kr. 500,-.

**HUSK - HUSK - HUSK - HUSK - HUSK - HUSK -
HUSK**

Husk medlemskontingenten. Den er på bare kr.200,- og vi håper at du fortsatt vil være medlem. Vår bankgiro er 2003.20.08276.